ווערטער: וואלקנדיק, קילער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

דאס אידישע ווארט

THE GATEWAY OF THE WEST.

THE ISRAELITE PRESS

זון אויפגאנג — 6.5. זון אונטערגאנג — 7.0.

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאג

Vol. 21, No. 66. Winnipeg, Thur. April 2, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג דאנערשטאג ט' ניסן, תרצ"א.

אנב - אורחא

פון מארק

דער ערשטער און דער צווייטער דור

דער אפגרונט צווישן דעם "אלטן" און דעם "יונגן" דור איז אלט ווי דעם מענטשנס ציוויליזאציע.

דער אפגרונט איז בלויז נים אזוי טיף אין א פעריאד פון דער מענטשלאכער געשיכטע, ווען "די רעדער פון פראגרעס" דרייען זיך פאמעלאך אדער שטעלן זיך איינגאנצן אפ (ווי אין מיטלאלטער, למשל).

אסטימסטן מוז זיין דער אפגרונט צווישן די צוויי דורות אין אזא רעוואלוציאנערן פעריאד פון דער מענטשלאכער געשיכטע, ווי אונזערער.

און נאך טיפער מוז ער זיין צווישן אונז, אימיגראנטן, וועלכע קומען פון קליין שטעטל, וואו א פערד איז געווען ...

פאשיסטישע רעגירונג אין דייטשען שטאט פון טורינגיען געפאלן

לאנדסטאג שטימט אומצוטרוי צו ווילהעלם פריק, אינערן מיניסטער, פארביסענער אנטיסעמיט

וויימאר, טורינגיע, אפר. 2.— די פאשיסטישע פעסטונג אין טורינגיע איז נעכטן געפאלן, ווען דער טורינגישער לאנדסטאג האט געשטימט אומצוטרוי צו אינערן מיניסטער ווילהעלם פריק און צו וו. מארשלער, וויצע-פרעזידענט פון דער טורינגישער רעגירונג.

טורינגיע איז געווען אדאלף היטלערס שטארקסטע פעסטונג, און דאס איז געווען דער איינציקער שטאט אין דייטשלאנד, ...

פינף און צוואנציק טויזנט איינוואוינער פון מאנאגוא היימלאז

פרעזידענט פון רעפובליק צווישן די היימלאזע. — נייע ערדציטערנישן טרייסלען אויף חרוב"ע שטאט

וואשינגטאן, ד. ק., אפר. 2. — לויט ידיעות וואס זיינען אנגעקומען צום פלאטן דעפארטמענט זיינען די חורבות פון מאנאגוא, הויפטשטאט פון ניקאראגוא, ...

... ניש געווען אין הויף. הונדערט קערפערס זיינען ביז איצט ארויסגענומען געווארן פון אונטער די חורבות פון דער טורמע.

פרעזידענט מאנקאדא איז איינער פון ...

מאנאגוא, ניקאראגוא, אפר. 2. — 600 טויטע פון דער ערדציטערניש זיינען ביז איצט פאררעגיסטרירט געווארן דא אין שטאט, אבער נייע קערפערס ווערן אנטדעקט אונטער די חורבות, און מען גלויבט אז די צאל קרבנות וועט דערגרייכן ביז טויזנט. די צאל פארוואונדעטע דערגרייכט אין די טויזנטער.

כמעט קיין איינציקע הויז אין שטאט איז נים געבליבן גאנץ, און די הייזער פון וועלכע די ווענט שטייען נאך זיינען אזוי צעטרייסלט, אז זיי קענען אומפאלן צו יעדער צייט.

פינף און צוואנציק טויזנט מענשן, הונגעריקע און האלב אנגעטאנענע, האבן געעכטיקט אויסער דער שטאט אין די בערג, א סך זיינען זיך צעלאפן וואוהין די אויגן האבן געטראגן.

אין דער שטאטיקער טורמע זיינען כמעט אלע ארעסטירטע אומגעקומען. עס זיינען געבליבן לעבן בלויז עטלאכע געפאנגענע וואס זיינען בשעת דער ערדציטער...

קערפער פון מאן פארשוואונדן לעצטן אקטאבער געפונען אין אסיניבאין טייך

דער קערפער פון ראבערט בארנעט, 43 יאר, וועלכער איז פארשוואונדן פון זיין היים, סטאבארד בלאק, פארטעדזש עוועניו, אקט. 18טן, 1930, איז נעכטן ארויסגעצויגן געווארן פונ'ם אסיניבאין טייך, נאענט צו מיין סטריט.

ווי עס זעט אויס, איז דער קערפער געווען אונטער'ן אייז א גאנצן ווינטער. ער האט זיך אדער אבזיכטלאך אדער צופעליק דערטרונקען, — קיין סימנים פון ...

... פונען פון בריוו וואס זיינען ביי אים געווען אין קעשענע.

דעם קערפער האט באמערקט שווימענדיק א פארביייגייער, און ער האט גערופן די פאליציי.

פעדעראל. פארלאמענט געשלאסן פאר פסח וואקאציע

סעסיע וועט זיך ווידער עפענען אפריל 13טן

פערזאנען געזוכט

מר. עפלמאן, איינציקער אדער געוועזענער אדרעס 525 דאפערין עוו., ווערט געזוכט. צו מעלדן זיך אין "דאס אידישע ווארט", אנגעבנדיק נו. 334.

אינטערנאציאנאלע באנק צו העלפן פארמערס נעפלאנט

רוימער קאנפערענץ צייכנט אן פלאן

ווייצמאן דערקלערט אז ער האט נים פארהאנדעלט מיט אראבער

ירושלים, אפר. 1 (איטא).— "איך האב נים געהאט קיין שום פארהאנדלונגען מיט די אראבער, און אלע קלאנגען ווענן אזעלכע זיינען נים מער ווי אן אויסדרוק פון מיינונגען, וואס עס וואלט געדארפט זיין," — האט דא דערקלערט דר. ווייצמאן ביי א פרעסע קאנפערענץ.

דר. ווייצמאן האט דערביי איבערגעחזר'ט זיין פריעריקע דערקלערונג, אז דער צווייטער טייל פון די פארהאנדלונגען צווישן דער אידישער אגענטור און דער בריטישער רעגירונג וועט זיך אנפאנגען אפריל 13טן.

מאנטרעאלער באנדיטן קריגן שמיץ שטראף

נייע פארטיילונג פון וואל קרייזן אין מאניטאבא וועט דורכגעפירט ווערן

א ספעציעלע קאמיסיע אנצוצייכענען א נייע פארטיילונג פון די וואל-קרייזן אין מאניטאבא וועט באשטימט ווערן ביי דער איצטיקער סעסיע, און די קומענדיקע סעסיע וועט די פלענער פארהאנדלען, — ווי ס'איז נעכטן אנאנסירט געווארן אין דער לעגיסלאטור פון מר. האואי, בילדונגס מיניסטער.

דזש. ט. העיג, קיי. סי., וועלכער האט די פראגע ארויפגעבראכט, האט אנגעפרעגט ביי דער רעגירונג אויב זי האט נים בדעה צו פארקלענערן די צאל מיטגלידער פון דער לעגיסלאטור פון 54 צו 45. אין דעם פאל, האט מר. העיג געזאגט, וואלט ער פארגעשלאגן, אז ווינניפעג זאל קריגן 15 מאנדאטן פון די 45.

ו. דזש. מעדזשאר, קיי. סי., אטארני דזשענעראל, האט דערויף באמערקט אין שפאס: "פארוואס שוין נים צוואנציק?"

די קאמיסיע וואס וועט אנצייכענען די נייע רעדיסטריבוציע פלענער וועט האבן אירע זיצונגען אין דער צייט פון דער פסח וואקאציע, ווי מר. האואי האט דערקלערט, און זי וועט ברענגען איר באריכט צו דער קומענדיקער סעסיע.

סקול באגנב'עט אין מאניטאבער שטעטל

באנאט, מאנ., אפר. 1.— ווען די היגע סקול איז דא היינט דערעפנט געווארן, האט מען אויסגעפונען, אז גנבים האבן דא לעצטע נאכט געמאכט אן אויסראמונג.

אייניקע ארטיקלען פון סקול זיינען אוועקגע'גנב'עט געווארן, איינשליסנדיק א גראמאפאן און א סוועטער.

פערצן נפשות רעטן זיך קוים מיט זייערע לעבנס אין ביינאכטיקער שריפה אויף אבערדין עווע.

פערצן נפשות האבן זיך קוים געראטעוועט מיט זייערע לעבנס, ארויסלויפנדיק אין זייערע נאכט-קליידער, ווען א שריפה איז אויסגעבראכן נעכטן ארום 2.30 פאר טאג אין 656 אבערדין עוועניו.

די געביידע איז א צוויי-שטאקיקע, מיט א סטאר אין דעם אונטערשטן שטאק און מיט 14 צימערן. אין הויז האבן געוואוינט דוד וואלדער מיט זיינע צוויי זין און דריי טעכטער, און זייערע שכנים מר. און מרס. אלעק סלוטשאק, מר. און מרס. דזשאן דאהאז, מייק סאוויטסקא און מעקס מעטלער, און א הויז ארבעטערן, קלארא אקערמאן.

דער פייער איז אויסגעבראכן אינ'ם הינטערשטן טייל פון דער געביידע, וואו עס געפינט זיך די קיך, און איז שנעל צעבלאזן געווארן פון א דרום ווינט. זיי ווייסן נים ווי אזוי, אבער אלע האבן זיך אויפגעכאפט מיטאמאל פונ'ם שטיקנדיקן רויך. טאפנדיק אין דער פינסטער, האבן די איבערגעשראקענע אויף טויט איינוואוינער, איבעררופנדיק זיך צו זיין זיכער, אז קיינער איז נים געבליבן אין בעט, דורכגעשלאגן זיך צום דאך פונ'ם הינטערשטן פליגל פון הויז.

דא האבן זיי זיך געפונען ארומגערינגעלט מיט פלאמען. זיי האבן געשריען נאך הילף אבער קיינער האט נים אפגערופן זיך. זיי האבן זיך געמאכט הארץ און האבן זיך געלאזן צוריק אין דער געביידע, צו פרואוון זיך דורכשלאגן דורך די פאדער...

... שטע טרעפ. זיי האבן באשלאסן צו האלטן זיך איינער אן דעם אנדערן, כדי נים צו פארלירן זיך. ווען זיי האבן אבער דערגרייכט דעם אונטערשטן שטאק, האט זיי א פאניק ארומגעכאפט, און יעדער איינער האט זיך געלאזט רעטן ווי ער האט געקאנט. אייניקע זיינען געשפרונגען דורכן פענסטער, אנדערע זיינען געלאפן דורכ'ן פראנט טיר פון סטאר, און אנדערע געפינען נים ווי אזוי זיי האבן זיך ארויסגעראטעוועט.

דערווייל האט א פארבייגייער ארויסגערופן די פייערלעשער און זיי זיינען באלד געווען אויפ'ן פלאץ און אויסגעלאשן די שריפה. דער שאדן איז אבער געווען א באדייטנדיקער.

נאר א שריפה איז די זעלבע נאכט אויסגעבראכן אין דער היים פון בען סארין 61 יאר, אין 680 סעלקירק עווע. א טייל פון א "דופלעקס" הויז. מר. סארין און זיין פרוי, די איינציקע איינוואוינער פון דער דירה, האבן באצייטנס ארויסגעכאפט זיך פון דער פארדערשטער טיר. די פאמיליע פון א. נאראנאלאנסקי, וואס האט פארנומען דעם צווייטן טייל פון הויז, האט אויך געמוזט פארלאזן דאס הויז צוליב דעם שטיקנדיקן רויך. די פייערלעשער האט נים לאנג גענומען צו ספראווען זיך מיט דער שריפה, אבער דער שאדן איז געווען א באדייטנדיקער.

קאנפערענץ פון ווייץ עקספארטירנדע לענדער אין לאנדאן

רוים, אפר. 2.— א קאנפערענץ פון ווייץ עקספארטירנדיקע לענדער וועט אפגעהאלטן ווערן אין לאנדאן אין מאי, לויט אן אפמאך וואס איז דא דערגרייכט געווארן אויף דער אלוועלטלאכער ווייץ קאנפערענץ. דער פארשלאג פאר אזא קאנפערענץ איז געמאכט געווארן פונ'ם קאנאדער פארטרעטער, און איר ציל איז אויסצוארבעטן פלענער פאר א פלאנמעסיקן אפזאץ פונ'ם ווייץ איבערפלוס פונ'ם נעקסטן שניט.

אין דער קאנפערענץ, לויט קאנאדעס פארשלאג, דארפן זיך באטייליקן ארגענטינע, אויסטראליע, בולגאריע, קאנאדע, אונגארן, אינדיע, פוילן, רוסלאנד, רומעניע, יוגאסלאוויע און די פאראייניקטע שטאטן.

די קאמיסיע פון דער קאנפערענץ האט רעקאמענדירט, אז א ברייטע פראפאגאנדע זאל אנגעפירט ווערן פאר דעם גרעסערן געברויך פון ברויט סיי אין די לענדער וואו ברויט ווערט געגעסן, און סיי דארטן וואו עס ווערן באנוצט אנדערע שפייזן. צו דער מוטיקן דעם געברויך פון ווייץ אין אזעלכע לענדער וואו ווייץ ווערט נים געברויכט, ווערט רעקאמענדירט צו פארקויפן זיי ווייץ אויף באזונדערס נידעריקע פרייזן.

די קאמיסיע איז אויך געקומען צום באשלוס, אז מען קאן נים באשרייבן מיט קינסטלאכע מיטלען די ווייץ פראדוקציע, אבער עס איז יא ווינשנסווערט אנצופירן א פראפאגאנדע אז פויערים זאלן פארקלענערן די פארזייטע שטחים.

פאר פאלק געפינט א קינד אין דרויסן ביי זייער טיר

ווען א היגע פארמעגלאכע פאר פאלק זיינען לעצטע וואך ארויסגעגאנגען פון זייער הויז, האבן זיי געטראפן אויף דער וועראנדע א וועגעלע אין וועלכן עס איז געלעגן א שיין קינד, א מיידעלע.

אין וועגעלע איז געלעגן א צעטעלע מיט דעם פאלגנדן אויפשריפט:

"ביטע, נעמט מיין קינד און האדעוועט עס אויס ווי עס וואלט געווען אייערס אן אייגן קינד. מיין מאן איז דער'הרג'עט געווארן איידער דאס קינד איז געבארן געווארן. איך געפין זיך איצט אין א שלעכטער לאגע, אן מיטלען צום לעבן, און איך מוז אויפגעבן מיין קינד.

"איך האב געהערט, אז איר ווילט ארדאפטירן א קינד — דערפאר בעט איך אייך, נעמט מיין קינד. איך האב נים דאס הארץ אריינצוגעבן עס אין א בית יתומים.

אבער איך ווייס אז ביי אייך וואלט דאס קינד געהאט א גוטע היים.

"אויב איר וועט נעמען דאס קינד, וועל איך אייך בעטן ביז דעם לעצטן טאג פון מיין לעבן און גאט וועט אייך באצאלן פאר אייער גוטסקייט. דאס קינד איז 4½ מאנאט אלט. איך וואלט זי גערופן "מארגארעט ליליאן".

דאס פאר פאלק צו וועמען דאס קינד איז "אונטערגעווארפן" געווארן, האבן נים קיין קינדער. זיי האבן באלד געמאלדן וועגן דעם דער פאליציי און דאס קינד איז צו געגומען געווארן אונטער אויפזיכט פון דער "טשילדרענס אייד סאסייטי".

דאס פאר פאלק וואלט איצט געוואלט אדאפטירן דאס קינד, זיי קענען אבער דאס קינד נים באקומען איידער עס וועט נים דורכגיין אלע רעגולאציעס פונ'ם געזעץ.

פארערגעניש באוויזן שטעטל אין אנטי-סעמיטיזם

...

א הונדערט העריסעס קלייבן זיך צונויף צו הערן וועגן א גרויסער ירושה, און געפינען אויס אז זיי זיינען קרבנות פון אפריל 1טן

לאנדאן, אפריל 1.— "דער פארשטאר" בענער סעבאסטיאן העריס האט אין זיין צוואה אפגעשריבן פאר אייך א טייל פון זיין ירושה, און איר זייט געבעטן צו מעלדן זיך וועגן דעם ענין מיטוואך, אפריל 1טן, 9 אינדערפרי, אין עפסאם קאלערדוש."

דאס איז געווען דער טעקסט פון א בריוו אונטערגעשריבן פון אן אדוואקאט, וואס א צאל העריסעס אין לאנדאן האבן געקראגן מיט א טאג פריער. אין א צאל אנדערע שטעט און שטעטלאך האבן העריסעס געקראגן ענלאכע בריוו. נאר אנשטאט דעם עפסאם קאלערדוש איז דער זאמלונגס פלאץ יעדעס מאל געווען אן אנדערער, — א לאקאלע באנק אדער א "בארדינג הויז".

פונקט צו דער באשטימטער צייט האבן זיך געגומען ציען העריסעס צו די אנגעוויזענע פונקטן אין די צענדליקער, נייגעריק צו הערן וועגן דער ירושה.

מעשער האט פארדינט די מצוה אויף זייער חשבון, אויסקלייבנדיק פון די טעלעפאן ביכער די העריסעס פאר א קרבן.

דאס איז דא איצט די אינטערעסאנטסטע "אפריל 1טער" מעשה. און אז די מעשה אליין איז אן אמת קאן מען אויך נים גארנטירן, — דאך עפעס דער ערשטער אפריל...

בויען נייעס באהייצונג פלענט

ב. ו. פארקער, וויצע-פרעזידענט פון דער נארטערן פאבליק סערוויס קארפארייש"אן פון דער "ווינניפעג היטינג קאמפאני", האט אנאנסירט, אז די קאמפאני, אזוי שנעל ווי דער וועטער וועט דערלויבן, אנפאנגען צו בויען א פלענט וואס וועט קאסטן ארום אנדערהאלבן מיליאן דאלאר...

מאן קערט אוים די שולד אויפ'ן ווייב, און דאס ווייב אויפ'ן מאן; — קינד העלפט ארוים דער מאמען און דער ריכטער האט דאס לעצטע ווארט

" ווער ברענגט בראנפן אהיים ? " — האט די פרוי געפרעגט איר זון.

"איך ווייס נים, אבער איך גלויב, אז דער טאטע ברענגט," — האט מייק געענטפערט מיט א געוויסן צווייפל.

דא איז דער טאטע, אויפגעשפרונגען און האט אויסגעשריען: "ווער האט געבראכט בראנפן אהיים ווען איך בין נים געווען אין דער היים ?"

דאס אינגל האט זיך אפגעקערט פון זיין פאטערס בליק און וועלנדיק זיך מיטן פנים צום מאגיסטראט האט ער געזאגט: "איך האב נים געזען קיין בראנפן ווען דער טאטע איז נים געווען אין דער היים".

מאגיסטראט גרעהעם האט זיי ווידער באטראכט און האט געזאגט: "מען דארף האבן א שלמה המלך צו באשליסן דעם דאזיקן פאל. אפשר האט די פרוי געזאגט איר זון ער זאל אזוי זאגן, און אפשר נים. איך דיינק אז איך וועל געפינען ביידע אנגעקלאגטע שולדיק, אבער דאס וואלט קיינעם נים איבערגעלאזט אין דער היים אכטונג צו געבן אויף מייקן און אויף זיין קליינעם ברודערל. וועל איך דערפאר געפינען באורדי שולדיק און וועל בטל מאכן ...

"איך האב נים געזען קיין בראנפן, ווען דער טאטע איז נים געווען אין דער היים!"

דאס דאזיקע עדות זאגן פון די ליפן פון דעם 12 יעריקן מייק באורדי, וועלכער וואוינט צוזאמען מיט זיינע עלטערן אין 14 דיזראעלי סטריט, האט פארשיקט זיין פאטער אין טורמע אויף זעקס מאנאטן, אבער עס האט באפרייט זיין מוטער פון אן ענלאכע שטראף.

זיין פאטער און מוטער, דזשייקאב און לינא באורדי, זיינען אנגעקלאגט געווארן פאר האלטן אין זייער היים "האם-ברוי".

"זי האט פארקויפט דאס בראנפן," — האט דערקלערט דזשייקאב ווען ער איז אויפגעטרעטן אלס עדות פאר זיך אליין, "איך האב זי געווארנט זי זאל דאס נים טאן, איך בין אפילו געגאנגען אזוי ווייט און האב אריינגעגאסן דעם אלקאהאל אין סינק אריין, און זי איז אויף מיר געווארן ביז און איז אוועק פון דער היים אויף צוויי טעג."

"ניין, ניין, איך זאג דעם אמת. ער זאגט ליגן." — האט די פרוי אויסגעשריען. — "איך האב אים געזאגט ער זאל נים ברייני...

די טרעגער פון די משיחישע באוועגונגען ביי אידן

א סעריע ארטיקלען וועלכע וועט באהאנדלען די אלע באוועגונגען פון משיחישער אויסלייזונג

פון בר ככבאן ביז הערצלען

פאנגט זיך אן דרוקן

מארגן אין "דאס אידישע ווארט"

אין דער דאזיקער סעריע וועלן אויך באהאנדלט ווערן די תקופות אין וועלכע די דאזיקע אלע משיחים זיינען דערשינען אין די לעצטע אכצן הונדערט יאר און וועט אזוי ארום אריינגענומען פאלגנדע תקופות אין אידישן לעבן: —

די שחיטות פון די "נוסעי הצלב"
דיגירושים פון שפאניע און פארטוגאל
די קבלה און בעלי הקבלה אין צפת
די גזרות ת"ח
די עליה פון די חסידים קיין ארץ ישראל